Digitaliseret af | Digitised by

DET KGL. BIBLIOTEK
Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):	Knudsen, Jakob.
Titel | Title:	Møller og Bager Peder Mortensen : Fortælling.
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kolding : Konrad Jørgensens Forlag, 1887
Fysiske størrelse | Physical extent:	48 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

J. Knudsen.

Møller og Bager

Peder Mortensen.

1887.

57.-189

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130020702657

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Møller og Bager

Peder Mortensen.

Fortælling

af

Jakob Knudsen.

KOLDING.
Konrad Jørgensens Forlag.
Konrad Jørgensens Bogtrykkeri ved H. P. Warberg.
1887.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

„Har De saa noget godt, frisk Hvedebrød i Dag?“ sagde den unge Præstekone; hun var kommen ud i Gaarden og entrede paa Taaspidserne hen over den ujævne Brolægning, hvor Regnen, der først nylig var hørt op, havde fyldt hver eneste lille Fordybning med blank Vand.

Den, til hvem Ordene var henvendt, syntes ikke at have hørt dem; han stod med Ryggen til — henne ved den store Møllervogn, der holdt midt i Gaarden, og bandt Sejlet fast paa den ene af Vognens Sider.

Lidt efter var Fruen naaet der hen, og stod nu i en temmelig ubekvem Stilling: vippende paa et Par Brosten, med venstre Haand holdende Kjolen op bag til, med højre strakt skraat ud fra sig, for ikke at tabe Balancen.

„Har De noget rigtig godt, frisk Vinerbrød?“ spurgte hun igjen, og gyste i det raakolde Vejr.

„Jeg har godt Hvedebrød“, sagde Manden, uden at vende sig eller afbryde sit Arbejde.

„Ja, for det var jo rigtignok rart, om vi kunde faa frisk Brød til i Morgen, vi har næsten al Tid

lidt fremmede om Søndagen." Dette blev sagt i en halvfortvivlet-spøgende Tone, dæmpet og afværgende — eller bøjende af for et mulig barsk Gjensvar. Men det udeblev. Manden gik, uden at sige noget, hen til Bagenden af Vognen og trak her frem en firkantet Trækasse; han holdt den foran sig skraat nedad, saa at dens Indhold, skjønt det ikke hævede sig meget over Bunden i den, blev synligt. Det var ældre Vinerbrød.

Præstekonen hoppede hen til ham, og medens hun stadig blev ved at holde paa Kjolen med venstre Haand, rakte hun den højre frem for at undersøge Vinerbrødet paa Bunden af Kassen.

„Aa, det er saa haardt, synes jeg", sagde hun i en bønlig Tone.

„Vil De ikke have af det?" spurgte han ubarmhjærtigt, og drejede sig halvt fra hende med Kassen.

„Jo — aa men — jo, jeg *skal* jo have noget", klynkede hun, og begyndte nølende at vælge ud. „Men det er saa gruligt haardt", fortsatte hun i en lidt modigere Tone, da det nu laa klart for Dagen, at hendes Protest ingen faktisk Virkning vilde faa. „Jeg synes gjærne, De kunde bage lidt tiere; der er jo dog slet ikke saa faa, der kjøber . . . . ."

Han hørte ikke; han stod ubevægelig med Kassen foran sig og lod hende vælge ud.

„Det er godt Hvedebrød", kom endelig hans Kjendelse, da al Modsigelse forlængst var forstummet.

Det tog lang Tid for Fruen at faa gjort sit

Udvalg; endelig var den lille Kurv, hun havde med, fyldt; hun sagde Farvel — uden at faa Gjensvar — og trippede tilbage over Brostenene.

Manden drejede sig om med Kassen og skubbede den ind i Vognen igjen. - Saa satte han sig op paa Sædefjælen foran under Sejlrundingen, og rumlede ud af Gaarden.

Det gik om i Byen til Skolelærerens; Mølleren blev holdende paa Vejen, ventende rolig paa, at man skulde se den store Vogn med Sejlet over Hækken, der begrænsede Skolelærerens Have ud til Vejen. Et Par Minuter gik, saa hørte man en skramlende Lyd oppe ved Døren, og lidt efter kom Skolelærerens Kone ud med en lille paa Armen, og stadig nær ved at falde over en anden lille en, som hun holdt i Haanden, men som uafladelig vilde løbe ind foran hende, og derved kom hende i Vejen.

„Vi skal have to Sigtebrød i Dag“, sagde Degnekonen.

Han bøjede sig bag over ind i Vognen for at søge dem frem.

„Men nu vil jeg da haabe, der ikke er Kul i Brødet“, sagde hun i den mest besværede Husmodertone.

„Vi spiser selv det Sigtebrød“, sagde Mølleren, i det han rakte hende Brødene ned.

„Jamen nu er det jo lige saa fuldt af Kul igjen“, sagde Konen, da hun fik Brødene i Haanden.

„Ja, uden paa“, sagde han.

„Nej, sidst var der ogsaa inden i, og det er naturligvis ikke bedre denne Gang.“

„Det kan ikke bages anderledes“, sagde han og satte sig til rette paa Agefjælen.

„Jo, det kan; det er en elendig Bagen, I stiller op —“ hun var allerede halvt oppe ved Huset, derfor turde hun nok sige det.

Det rørte ham forøvrigt slet ikke; han sad og skrev noget op i sin Tegnebog; da han var færdig med det, kjørte han videre.

Omme hos Gaardmand Lars Hansen skulde han sætte nogle Sække med Grutning af. Lars, en ældre Mand — der for Resten drak altfor meget, og som en Modgift læste flittigt i Biblen, han brugte det rent som Mirakelkur — gik ude i Gaarden, og da Mølleren kom, bad Lars ham sætte Sækkene over ved Stalddøren. Det gjorde han ogsaa, men paa en mod Sækkene højst uskjønsom Maade, i det han nemlig tog dem ved Snuderne og slæbte dem saa hen ad Jorden mod deres Bestemmelsessted. Lars bad for sine Sække og søgte at redde dem fra denne Behandling ved at minde Mølleren om, at hans Fader, den gamle Møller, dog havde været en kristelig Mand, og at hans Broder jo endogsaa kaldtes „hellig“; det havde ingensomhelst Virkning paa Mølleren; han slæbte Sækkene hen over Stenbroen, indtil de stod paa deres Plads ved Stalddøren. — Saa sagde han til Lars Hansen, at de ikke maatte vente den Rug, de havde til Mølle hos ham, før sidst i næste Uge, det var umuligt for

ham at faa den færdigmalet før, hvorpaa han, under Lars Hansens lydelige, ofte gjentagne, men aldeles unyttige Beklagelse, kjørte ud af Gaarden.

Han var nu færdig med sine Forretninger i Ørting By for i Dag, og da det var den sidste By paa denne Dags Runde, lod han Hestene langsomt slentre af Sted hjemad. Han kunde lade dem passe sig selv, der var ingen Spilopper i dem.

Det var i Begyndelsen af November. Vejret var raakoldt Bygevejr; i Dagens Løb havde Solen af og til skinnet imellem Bygerne, men nu henimod Aften kunde det kun give en smal Strimmel blank Himmel hen langs med den sydvestlige Horizont, ellers var Himmelen tung mørkeblaa. Det var en grimme Kuld.

Møller Peder Mortensen fik sine Vanter paa og trak sit uldne, strikkede Halstørklæde op for Munden. Saa sad han dér og kukkelurede i Aabningen paa Vogntelteet og nikkede med Hovedet mer og mindre, eftersom Vognen skumpede. Han saa ingenlunde morsom ud, Peder Mortensen, som han der sad. Og det var ikke, som om en Møller paa sin Vogn paa Vejen hjemad, selv en kold Novemberettermiddag — som om *han* ikke skulde kunne være fornøjelig at se paa; nej, der var noget ved Peder Mortensen, som han her sad, der gav ham et absolut kjedsommeligt Udseende. Man fik nemlig uvilkaarlig det Indtryk, at der intet rigtigt Forhold eller Forbindelse bestod mellem ham og hans Vogn og Heste. Det er jo muligt, at kun den, der kjendte ham som Møller

i det hele, vilde kunne iagttage dette Misforhold, eller rettere Ikke-Forhold; men havde man denne Forkundskab, maatte det ogsaa nødvendig slaa en, naar man betragtede ham, at for ham var den Fjæl, der bar ham, ikke en Agefjæl, men blot et Brædt, som han fra dette Øjeblik af i 3 Kvartér havde at hensidde rolig paa — saa kom han hjem; og for ham var de Liner, han holdt i Haanden, slet ikke Tømmer, men kun to Stykker Reb, der ogsaa havde en vis Betydning for hans Hjemkomst; og for ham var de to Dyr, han sad og tjattede paa med Svøben, slet ikke et Par Heste, om ogsaa gamle og meget skrøbelige, men kun to levende Indretninger, hvis Bevægelser førte ham mod hans Maal — — jo, jeg tror virkelig, at man efter disse og flere lignende ydre Ting, selv om man ikke havde vidst det mindste derom, maatte have kunnet slutte sig til, at for ham var Møller- og Bager-Forretningen slet ikke en Haandtering, som han var inde i, og som daglig optog hans Sind og Tanke, men kun et Arbejde, som gav ham en vis aarlig Indtægt, hvorved han med Kone og Børn kunde faa Føde og Klæder.

Han havde egentlig mange Bryderier med sine Kunder saadan en Dag igjennem; thi de var alle mere eller mindre tilbøjelige til at øve Kritik overfor den Maade, han drev sin Forretning paa. Han tog sig ganske vist ikke meget af deres idelige Vrøvlerier — han var saa vant dertil; han havde nu i 15 Aar været eneste Møller og Bager i en

meget vid Omkreds og havde altid drevet Gesjæften til sine Kunders temmelige Utilfredshed — men alligevel, en vis Ærgerlighed kunde det nok afsætte i Sindet, saaledes Dag ud og Dag ind at høre det samme.

Da han havde kjørt en halvanden Fjerdingvej, bøjede han af ind paa en lille opkjørt Bivej, der førte hen til Møllen. Møllersvenden kom ud og tog mod Vognen — hjalp til med at spænde Hestene fra.

Peder Mortensen var først ovre at se til Bageriet, som fandtes i den ene Ende af Beboelseshuset, og gik derfra ind i Stuen.

Han satte sig stille ned for Bordenden. Konen kom lidt efter ind med Mad. Det var Mælkegrød og stegt Flæsk; de Dage han var ude at kjøre, kunde han først faa sin Middagsmad paa denne Tid.

Man talte ikke meget, og det var nemt at høre, at Konen var vant til at tage Initiativet til Samtale; hendes Ord lød venlige og interesserede; hans Stemme havde heller ingenlunde nogen uvenlig Klang, men man fornam dog strax paa Tonen, at han var af de Folk, der ikke taler for Fornøjelsens Skyld, men kun fordi det nu en Gang hører sig til og i mange Tilfælde endogsaa er nødvendigt her i Verden.

Efter Maaltidet tændte han en Pibe, en af de sædvanlige Hornpiber med Træhoved, som Bønder hyppig ryger af; med denne i Munden satte han sig hen paa en Stol ved Bilæggerovneu og tog paa Konens Opfordring det mindste af Børnene paa Skjødet, en lille Pige paa godt et Aar.

Der var flere Børn inde i Stuen; de gik paa Gulvet og legede; henne i et Hjørne ved Alkoven havde de nok et Sted, hvor de boede og legede komme fremmede. Det var tydeligt, at Faderens Nærværelse ikke øvede mindste Tryk paa dem. Han sad ogsaa meget stille med sin Pibe, og med den lille paa Knæet. Talte han en enkelt Gang til Børnene, var det i en for saa vidt mærkelig Tone, som den akkurat lige saa godt kunde have passet i Tiltale til voksne; den havde et let gnavent, halv forurettet Udtryk, begyndte gjærne noget til Vejrs og tabte sig i en sagte Knurren.

Han brugte ingen tydelige Kjærtegn til den lille, han sad med. Af og til saa' han dog ned paa hende og sagde: „Hm", samtidig med at han slog hende ganske let paa den lille Ryg. Det var maaske nok et Kjærtegn. Men hans Talestemme til hende var denne samme fornuftige, alvorlige, lidt gnavne, hvormed han godt kunde have tiltalt et voksent, lidt underligt, i sine Fordringer og Adfærd lidt urimeligt ungt Menneske.

„Kristine!" sagde han endelig, „fy sig an! hvad er det, hun nu har gjort? — Marie", sagde han derpaa til en af de andre Smaapiger, „gaa ud og kald paa din Moder; der er noget galt med den lille." Saa sad han og lettede paa hende, indtil Moderen kom ind og tog sig af hende.

I Tavshed blev Synderen afleveret, hvorpaa han tog Plads henne ved Bordet igjen.

Det laa nok ikke for ham at sidde ganske uvirk-

som hen; da han havde skubbet sig lidt frem og tilbage paa Bænken, rakte han op paa Hylden ovenover og fik fat i en gammel Avis, som han saa gav sig til at se i.

Det bankede paa Døren.

„Hvem er det?“ sagde Peder Mortensen. Han glemte at sige „Værsgo'“; han vidste dog ellers nok, at det hørte sig til, naar nogen brugte denne finere Maade at bebude sin Indtrædelse i Stuen paa.

Der kom en høj Mand ind; men i Tusmørket kunde man ikke straks skjelne, hvem det var. Saa snart imidlertid den fremmede i sædvanlig jysk Kjøbstadsdialekt havde sagt: „God Aften og Guds Fred“, kjendte Peder Mortensen ham paa Stemmen.

„God Aften, Isak!“ sagde han, „er det dig. Hvad — værsgo', sid ned!“ Der laa ligefrem høflig Opmærksomhed i den Tone, hvormed disse Ord blev sagt.

„Naa, hvorledes staar det til? I har det vel godt inden Døre?“ sagde den fremmede og satte sig ned.

Det var just ingen behagelig Røst. Der var i bogstavelig Forstand en vis kvælende Højtidelighed i den. Det lød, som han skød Svælggulvet op, naar han talte, hvorved der kom en underlig hæs Velbehagelighed over Stemmen.

„Jo Tak, vi har det godt nok“, sagde Peder Mortensen.

„Naa, Gud ske Lov.“ — Der blev nogen Tavshed.

„Har du saadan særligt Ærende paa disse Kanter?“ spurgte Peder Mortensen.

„Ja, der skal være gudelig Forsamling her i Byen i Aften“, lød Svaret, „men det véd du vel ikke noget af, Broder?“ —

Nej, det vidste Peder Mortensen ikke.

„Jeg tog hjemme fra i Morges Kl. 7 for at naa her hen i rette Tid.“

„Hvordan har I det hjemme?“ skyndte Peder Mortensen sig at spørge, for at komme bort fra det andet Æmne, som ikke var ham helt behageligt.

„Jo Tak“, sagde den anden, „med Guds Bistand kan alt vel vende sig til det bedste. Det maa vi ikke tvivle om.“

Det var ikke nemt for Peder Mortensen; han følte sig grumme lille over for Broderen, naar han talte i den Tone.

Han vidste ikke bedre at sige end: „Ja, er der saadan noget i Vejen for jer — er —.“

„Ja, Sorrig og Glæde de vandre jo til Hobe“, sagde Broderen; „jeg sidder jo ikke saaledes rodfæstet i denne Verden som du, Peder; det er kun faa af dens Goder, som er blevne mig til Del; men jeg er for øvrigt taknemmelig for mine Vilkaar; jeg klager ikke.“

Nu kom Konen ind.

„Det er Isak, der er kommen“, sagde Peder Mortensen; „du faar sætte noget Lys herind til os.“

Konen hilste paa den fremmede; maaske noget mere tilbageholdende, end man skulde have ventet det af den Stemme, hun før talte med til sin Mand.

Hun gik ud og kom lidt efter ind med en

Lampe, som hun satte paa Bordet mellem de to Brødre.

Der var en meget betydelig Forskjel paa disse to, som her sad overfor hinanden; det var først ved nøjere Betragtning, at man opdagede Træk, som dog, naar man først fik Øje paa dem, temmelig tydelig angav, at de var Brødre.

Peder Mortensen var en lille Mand af Vækst; Broderen derimod lang og tynd; han havde lyst, blødt Haar, der var kæmmet lige tilbage fra Panden. Peder Mortensens Haar og Skjæg var ildrødt, for saa vidt som det ikke var hvidt — kortklippet og stridt. Saa' man dem lidt længere sammen, kom Forskjellen i deres Maade at føre sig paa stærkt frem. Isak havde en vis højtidelig Rundhed i alle Bevægelser, hvorimod Peders Optræden helt igjennem var smaahakket og snoldet.

Isak havde ikke faaet noget at spise siden i Morges, saa Konen maatte ud i Køkkenet at lave noget i Stand til ham.

Af Mangel paa Æmne, og for ikke at komme ind paa noget værre, gav Peder Mortensen sig til at fortælle om en Sag, som han ellers ikke gjærne berørte:

„De siger, at der skal komme en ny Møller her til Byen", sagde han. „Han vil nok ogsaa have Bageri ligesom jeg. Saa vil der nok blive en svær Tumult imellem os."

„Aa", sagde Broderen, „med Guds Hjælp kan han vel ikke rokke din Stilling; du er jo gammel her paa Stedet og har et godt Ry som Møller."

„Ja — jo“, sagde den anden, „det har jeg ogsaa nok; skjønt Folk de er nu, som de er; der er jo al Tid meget Vrøvl ved dem.“

„Tro mig, han vil ikke faa Fodfæste“, sagde Isak, „det vil gaa ham ilde.“

„Ja, det haaber jeg da.“

„Det maa vi ikke haabe“, rettede Isak, „men saaledes vil det sikkert gaa.“

„Ja, det — maa man jo da haabe“, sagde Peder „— eller — naa ja —.“

„Det gaar ham ilde“, gjentog Isak, „det gaar ham ilde.“

Man fortsatte endnu nogen Tid med dette Æmne; saa kom Maden paa Bordet, og Isak spiste med god Appetit. Under Maaltidet behøvede der ikke at tales, og Peder Mortensen satte sig derfor hen paa sin Stol ved Kakkelovnen og tændte sin Pibe.

Da Konen havde staaet nogen Tid og sét til, gik hun atter ud i Køkkenet.

„Bliver det ikke snart for sént for dig at komme hen i Forsamlingen?“ spurgte Peder Mortensen.

„Jeg tror jeg bliver her i Ro“, sagde Isak, „saa kan vi faa talt om et og andet.“

Det faldt Peder Mortensen tungt for Brystet; tilmed nærmede det sig nu stærkt mod Enden med Broderens Maaltid, og hvad skulde de saa snakke om. Han rejste sig og gik frem og tilbage i Stuen.

Isak tog nu en Drik Øl som Afslutning paa Maaltidet og til at neddæmpe Smagen af de tre

Snapse, han dertil havde nydt. Saa lænede han sig tankefuldt tilbage imod Væggen.

„Du bliver stadig den samme, Peder“, sagde han langsomt og tungt.

„Ja saamænd —“, sagde denne; han vovede ikke at lade uvidende om, hvad der mentes.

„Du *vil* stadig ikke“, sagde Isak i samme Tone.

„Ja hvad — men — — ja, du er nu over det værste.“

„Jeg har gjort Skridtet, ja“, sagde Isak, „og jeg fortryder det ikke. Men det koster mér, end man fra først betænker.“

„Ja, det er det, jeg synes, man faar saadan et stort Ansvar.“

„Det gjør man“, sagde Isak og aandede tungt. „Men du har dog et større Ansvar ved at gaa saaledes, som du nu gaar.“

„Ja, jeg vilde ogsaa nok — men —“

„Nej, du *vil* ikke, du *vil* ikke“, sagde Isak strængt. „Du vil ikke en Gang, hvad du til ethvert Øjeblik kunde.“

„Hvad er det da?“ spurgte Peder.

„Et er Hjærtet, et andet er Haanden“, sagde Isak hemmelighedsfuldt. „End ikke Haanden vil du røre — hvad da Hjærtet.“

„Hvordan Haanden?“ — —

„Kan du end ikke give Hjærtet, saa kunde du dog række Haanden frem.“

„Jamen, sig, hvordan du mener“, bad Peder.

„Jeg mener, at du skulde i det mindste *gjøre* godt, om du ikke selv vil *være* god.“

„Det er ikke saa nemt; jeg har jo heller ikke videre at gjøre godt med.“

„Du har ikke at gjøre godt med? Har du ikke femten, seksten hundrede Kroner staaende paa Rente? Hvor kan du sige, at du ikke kan gjøre godt?“

„Ja, skulde jeg da give dem hen?“

„Hvorfor ikke? — Men kan du ikke give dem hen, saa kunde du dog — du kunde laane dem ud — du kunde . . . . .“

„Jamen det er meget usikkert; det kunde saa let hænde, at man kom i Kast med en, som ikke vilde betale dem igjen, og jeg kan ikke undvære dem.“

„Ja, der sér du: du *vil* ikke gjøre godt. Du finder paa tomme Udflugter.“

„De er ikke — tomme.“

„Kan du da ikke sagtens finde en, der sikkert vilde betale dig dem igjen. Tror du f. Eks. jeg vilde beholde dem, hvis jeg fik dem?“

„Nej du, men du vil da ikke have dem?“

„Nej naturligvis; for jeg har jo Penge nok; det var jo mig, der fik Gaarden efter salig Fader, det var jo mig, der — —“

„Aa sikke Snak! — — Men *vil du* da have disse Penge?“

Isak sad og trommede i Bordet med en Mine, som om han vilde sige: Du forstaar mig nok slet ikke, vi maa nok begynde helt for fra.

Endelig efter en lang Pavse hævede han sine Øjne langsomt og saa' stift paa Broderen: „Jeg har egentlig ikke Lyst til at tale med dig, naar du tager Sagen paa den Maade; men nu skal det alligevel siges: hvis du lader denne Skat, som du ejer, disse Hundreder af Kroner, ligge ubenyttet hen, hvis du graver dem ned i Jorden til ingen Nytte, saa faar du Forbandelse deraf, Broder, det gaar dig saare ilde. — Men jeg skal sige dig, hvad du skal gjøre — og det vil jeg sige rént ud, med rene og klare Ord —: Du skal laane mig eller en anden god Mand Pengene, saa skal der med Tiden og med Guds Hjælp komme Gavn og Glæde ud deraf for dig og for andre."

Peder saa maabende paa Broderen.

„Ja du undrer dig i din Kjødelighed", sagde Isak, „men saadan noget det skal siges klart og skarpt til saadanne Folk som dig, ellers faar I ikke fat i det. For Resten skal det ogsaa siges: at naar jeg nævner mig selv som én af dem, du kunde laane dine Penge til, saa er det ganske vist, at *jeg* trænger til dem — ja, ja jeg gjør — for du véd jo bedst selv, hvordan det gik, da der blev skiftet mellem os to, men — men — men det er ikke *derfor,* nej det er ikke, det er ikke *derfor*, at jeg vil have dine Penge, men det er for at hjælpe dig paa Gled, at du dog kunde faa begyndt — — lidt, bare lidt, Peder — og jeg tror, at den læmpeligste Maade at faa begyndt paa, det er netop den, som Omstændighederne lægger saa nær: hjælpe din egen

Broder, hvad, Peder, hjælpe — din — egen — Broder. Hvor mild en Begyndelse: laane ud med fuld Sikkerhed og til sin nærmeste Slægt; men du véd: Gud lægger ikke større Byrde paa os, end vi kan bære; han giver os Styrke til at — han giver os Kraft, naar Nøden — —" her tabte Isak Mortensens Tale sig i en Mumlen; det var vistnok et Bibelsted han vilde have haft fat i, men som ikke ret vilde komme.

Peder Mortensen spurgte: „Men trænger du saa haardt til disse Penge?"

Isak saa op paa ham med et bekymret Smil om Munden, saadan som man sér paa en, hvem man ikke kan faa ind paa sin Tankegang i dens Helhed, og som derfor med plump Haand river et enkelt Led ud af den og staar og glor paa.

Efter først opgivende at have rystet paa Hovedet besvarede han ganske jævnt og ligefrem Broderens Spørgsmaal.

„Jeg skal bruge Pengene til for dem at leje et Stykke Jord til Sommer, hvori jeg kan dyrke Roer, som jeg kan sælge til Efteraaret og faa Penge for, hvoraf jeg saa kan betale dig dit Laan tilbage og selv leve med min Hustru og mine Børn — — alt af Guds Naade."

Peder Mortensen blev ved at staa og sé tanketomt hen for sig.

„Ja, ja Broder", sagde efter lang Pavse Isak, „nu taler vi ikke mere om det i Aften; lad os nu sove paa det. Men det vil jeg blot sige dig

jeg tror ikke, du skulde lade denne Lejlighed gaa fra dig — for gjør du det, saa er jeg bange for, du faar aldrig begyndt."

Man talte endnu nogen Tid sammen og gik saa til Sengs.

Næste Morgen op ad Formiddagen rejste Isak, uden at der var taget nogen endelig Bestemmelse.

Men en fjorten Dages Tid derefter sendte Peder ham alligevel de seksten Hundrede Kroner.

Han skulde have dem til fire pro Cent.

Peders og Isaks Fader havde været Gaardmand. Han havde ejet Møllen tillige, og Gaard og Mølle var gaaet i Arv til Peder som ældste Søn. Han havde imidlertid solgt Gaarden fra og havde i Stedet derfor indrettet Bageriet, som han drev sammen med Møllerforretningen. Faderen havde været „hellig" og havde søgt at gjøre sin Familie til det samme. Det var dog kun hos den yngre Søn — de havde kun disse to Børn — at hans Bestræbelser i denne Retning havde haft nogen Fremgang. Hverken Peder eller Moderen havde ret villet tage ved. Det var fra Moderens Side ingenlunde Trods, der havde været Grunden til denne Vægring, men hun havde al Tid følt sig for ringe til at blive som sin Mand, der i Hoved langt overgik hende, og som hun ansaa for ogsaa fra Karakterens Side at staa langt højere. Manden lod hende ikke sjælden høre, at hun var et Verdens Barn, og Søn-

nen Peder, som i meget lignede hende, fik ogsaa tidlig en Følelse af at være det.

At begynde med fremkaldte denne Følelse ikke just Ydmyghed hos ham, saaledes som Tilfældet var med Moderen; i sin Opvækst var han tværtimod lidt trodsig og spottende over for Faderens og den yngre Broders Væsen. — Da han imidlertid senere, efter Moderens Død, fik sin Fader paa Aftægt og selv overtog Møllens Drift, og da Broderen var rejst ud paa sin egen Haand, skete der lidt efter lidt en Forandring med ham.

Han var ikke praktisk eller foretagsom, og skjønt Faderen egentlig heller ikke var praktisk, havde han dog megen Fantasi og mange Planer, som han udviklede for Sønnen, men som denne ikke havde Mod til at udføre.

Og hver Gang han saaledes havde maattet lade et af Faderens ofte ganske urimelige Projekter gaa sig over Hovedet, lagdes der som en Sten til Opbyggelsen af den Bevidsthed imellem Fader og Søn, at denne sidste, Peder, egentlig var ganske uværdig til at have den store Bedrift hjemme: Faderen kunde have gjort det bedre, hvis han havde villet blive ved Ejendommen, Broderen kunde have faaet noget ganske andet ud af de Midler, men nu maatte Broderen forsøge sig med sine store Ævner — disse Isaks store Ævner talte den gamle tidlig og silde om — paa saa mange forskjellige Ting, som alle mislykkedes for ham, fordi han ikke havde noget ordentligt materielt i Ryggen, saaledes som Peder

— blot fordi han var ældste Søn — havde faaet det i Gaarden der hjemme.

Efterhaanden kom Peder ogsaa ganske bort fra at spotte over Faderens og Broderens Hellighed, hans Standpunkt blev mere hans afdøde Moders. Han syntes, han stod under de andre to, baade fordi de var langt dygtigere end han, men ogsaa og endnu langt mere, fordi de havde haft Dyd og Godhed nok til at gjøre det *store Skridt*, tage det store Ansvar paa sig, blive „hellige".

Og saa sad han der med den fede Ejendom i en stor Bedrift, mens Broderen maatte friste trange og meget usikre Kaar.

Den Broder, ja, hvad havde *han* ikke taget sig for. Først havde han paa Aktier faaet indrettet et Damp-Savværk; men det gik kun i tre Aar, saa maatte det sælges med stort Tab for Aktionærerne, og Isak selv var aldeles blank, da han gik fra det. De Penge, som Peder havde maattet udbetale ham, da Faderen gik paa Aftægt, var nu fuldstændig borte. Saa blev han en Tid indremissionsk Kolportør; men han havde Hovedet altfor fuldt af ny Planers Iværksættelse, til at han skulde tage sig videre af Kolportør-Virksomheden. Efter et halvt Aarstids Forløb fik han sin Afsked. Nu kom en Trængselstid for ham, der varede hele to Aar, i hvilke han flere Gange var ligefrem Sjover i en af Jyllands smaa Kjøbstæder. Hans Broder maatte hjælpe ham lidt, der var jo ogsaa en Præst, der tog sig noget af ham, og han blev derved sat i Stand

til at begynde paa Roedyrkning, saaledes at han lejede et Stykke Jord for Sommeren og deri dyrkede Rodfrugt. Her havde han afgjort Held med sig; tre Aar i Rad tjente han forholdsvis betydelige Summer paa denne Forretning, indtil en fejlslaaet Afgrøde i det fjerde Aar bragte ham ganske paa Knæerne igjen.

Nu begyndte atter meget trange Tider for ham. Han skrabede hos gode Venner saa mange Penge sammen, at han kunde komme til Spaseren med en Del Uldvarer paa Nakken. Men det forslog kun grumme lidt; især da han paa et andet Livsomraade netop paa denne Tid begyndte at faa afgjort Held med sig:

Han havde, lige siden han blev gift, haft den Sorg, at hans Børn allesammen døde i en meget ung Alder. Næsten hvert Aar havde hans Hustru skjænket ham et Barn, og for det meste endda en Søn, men ingen af dem var bleven over halvt Aar gammel. Dette var saa meget mere trist for ham, som han ogsaa paa dette Omraade havde vidtgaaende Planer, som, paa Grund af denne store Dødelighed mellem hans Børn, aldrig kunde komme til Udførelse. Hans Fader havde heddet Abraham Mortensen, og havde jo kaldt sin yngste Søn Isak. Det var da en smuk og naturlig Tanke at fortsætte og fuldende den saaledes begyndte Række af patriarkalske Navne. Isak Mortensen havde derfor stadig kaldt sine Sønner Jakob, men havde paa Grund af deres tidlige dødelige Bortgang aldrig haft den Glæde at se sin Tanke gjennemført i Virkeligheden.

Men just paa den Tid, da Roedyrkningen slog fejl for ham, havde han besluttet sig til at opgive Gjennemførelsen af denne Plan i sin Renhed: han havde kaldt sin nyfødte Søn Josef; og nu syntes det, som om alle Hindringer pludselig var ryddet af Vejen; han blev under sin Uldhandlerperiode Fader først til en Benjamin og dernæst til en Ruben, begge sunde og raske Drenge. Dette var jo imidlertid Sejre, af hvilke hans Pengekasse ikke kunde taale alt for mange. Og netop Rubens' Fødsel var den nærmeste Aarsag til, at han henvendte sig til sin Broder Peder om de seksten Hundrede Kroner. Med disse tog han nu atter fat paa Roedyrkningen.

Peder Mortensen var ingenlunde glad ved at være kommen af med disse Penge, ogsaa fordi hans Kone havde været meget imod Sagen. Men paa samme Tid havde han dog ogsaa en stærk Følelse af Tilfredshed derved; nu havde han gjort, hvad han kunde, for at ophæve det tilfældige Forspring, som hans Førstefødsel havde givet ham for Broderen; var han en ringe Person, der ikke duede til noget, saa stod han da nu ikke længer i Vejen for andre, der havde bedre Ævner. Saa følte han det tillige som en god Handling i anden Forstand — overfor Gud, eller hvordan det nu var, han tænkte sig det; den Side af Sagen stod meget uklar for ham, skjønt det maaske dog var den, der havde haft mest Indflydelse paa ham til at foretage dette Skridt.

Det varede kun et Fjerdingaarstid, saa viste den ny tilkommende Bager og Møller sig i Byen. Han lejede et Hus, som han paa mindre end en Maaned fik indrettet til Bageriet, og man snakkede i Byen om, at han vilde paabegynde Bygningen af en ny Mølle i Marts.

Den ny Bager, Jens Iversen, var en ung, nygift Mand; og han syntes straks at have godt Greb paa at føre en Forretning. Dertil var det en overmaade net Mand af udvortes. Han havde mørkt, krøllet Haar, som for øvrigt næsten al Tid var graat af Mel, mod dette Haar traadte Ansigtets Mælke- og Blods-Farver stærkere frem. Det var det mest udprægede Bager- eller maaske snarere Møller-Ansigt, man kunde tænke sig. Selv naar han lige havde vasket sig, havde dette Ansigt al Tid et Anstrøg, som om det var melet; mærkværdig skært og lyst var det og stod, som sagt, prægtigt til det mørke Haar. Han var smidig og let i sine Bevægelser, ret skabt til at entre op og ned i Møllen eller paa en Møllervogn. Og saa havde han Talegaver, det Menneske, til at snakke Pokker et Øre af med.

Jens Iversen havde Frækhed — eller hvad man skal kalde det — nok til straks efter sin Ankomst at gaa hen til Peder Mortensen og tale med ham om Sagerne, om deres Forhold „i sin Helhed“, som han sagde.

„Ja nu bliver vi jo to om det“, sagde han, „men det kan jo være godt nok for Konkurransjen; det giver saadan Liv i Forretningen. Jeg mener,

vi kan saadan ligesom hjælpe hinanden med det Peder Hansen, der kan nok . . . . .“

„Jeg hedder Peder *Mortensen*“, sagde den anden.

„Ja, ja, det er ogsaa rigtigt; men *en anden* er jo ny i det, saa kan man let tage fejl“.

„Du bliver heller ikke gammel; det gaar dig ilde“, sagde Peder Mortensen.

„Ja, det kan nok være; det er jo kun et Forsøg; man véd jo aldrig, hvordan man er vendt i det, saadan at begynde med.“

„Det er skidt bevendt med dig“, mente Peder Mortensen.

„Jamen, jeg vilde saa gjærne, at vi saadan skulde have det i det gode med hinanden, Peder Mortensen; saa kunde der nok komme noget godt ud af det tilsidst.“

„Jeg vil ikke have noget med dig at bestille“, sagde Peder Mortensen, „du kommer ingen Vej med mig; for jeg er gammel her paa Stedet, og jeg har ikke gjort dig noget . . . saa skal du ikke komme og . . .“

„Ja, ja, ja, godt Ord igjen, Peder Mortensen; jeg har tænkt paa, om vi to ikke kunde slaa os noget sammen, saa jeg ikke behøvede at bygge denne her Mølle; jeg kunde jo faa malet hos dig, saa sparede vi begge to en hel Del.“

Peder Mortensen saa hel forbavset paa den anden; men lidt efter samlede han sig og blev bister.

„Jo“, sagde han, „naar du vil lægge dig selv ovenpaa de andre Kornsække, saa skal jeg male jer allesammen paa én Gang.“

Denne Sætning syntes vistnok Peder Mortensen kunde være en værdig Afslutning paa Samtalen; han drejede sig hurtig om, gik ind ad sin Dør og slog den i efter sig for Næsen af den anden.

Saa gav Jens Iversen sig til at forberede Bygningen af en ny Mølle.

En Dag i April kom Peder Mortensens store Vogn skramlende ind i Ørring By. Den lille rødhaarede og rødskjæggede Mand sad som sædvanlig foran i Sejlaabningen og lod sin vaade, sjattede Svøbesnor stadigvæk daske paa de to store, knoklede Krikker, han havde for Vognen.

Da han havde holdt nogen Tid uden for Skolelærerens, viste denne selv sig oppe i Døraabningen — det var ellers al Tid Konen, der handlede med Mølleren — og efter at han et Par Gange havde vendt sig trippende og ligesom raadvild deroppe, kom han vandrende ned mod Møllervognen, der holdt paa Vejen. Skolelæreren i Ørring var en — ikke just *lærd;* thi dertil var hans Læsning altfor lidet systematisk — men dog meget *belæst* Mand; i den virkelige, praktiske Verden var han derimod meget lidt forfaren og temmelig ilde stædt. Han kom saa uhyre let paatværs af det almindelige; — ogsaa i dette Øjeblik var der noget underlig himmelfaldent, forpjusket ved ham, som han kom gaaende deroppe fra Huset: Dette blege Ansigt, omgivet af en vild, sodbrun Manke, Pen bag Øret, Krave uden Flip,

Kravevingerne stikkende op bagtil i Nakken og saa en forunderlig vringlende Gang, hvorved Frakkeskjøderne stadig bragtes til at slaa ud fra Kroppen.

„Naa!“ begyndte han al Tid sine Henvendelser; — skarpt, trompetagtigt lød det, og skræmmede, gjærne ham selv lige saa meget op som Tilhørerne; det var vistnok egentlig et Varsko til Børnene, inden han rettede sine Spørgsmaal som Skolemester til dem, men det fulgte ham nu overalt i Livet. „Naa!“ — og saa kom, hvad han egentlig skulde have sagt, langsomt og stammende efter denne hidsige Begyndelse.

„Naa!“ — han stod og plirede imod Aprilsolen — „ja Peder Mortensen — hæ, vi andre — ja det er den ny Bager, han siger, at han bager bedre Brød end De, Peder Mortensen.“

„Ja, den ny Bager kan nok snakke“, svarede denne.

„Jamen min Kone siger ogsaa, at han bager sjælden godt.“

„Her er de to Rugbrød, som De skulde have“, sagde Peder Mortensen, og rakte dem ned fra Vognen, et i hver Haand.

Skolelæreren var vist bange for, at de skulde falde — eller han tænkte maaske slet ikke paa, hvad han gjorde, han løb i hvert Fald hen og tog imod Brødene.

Derved blev han bragt i en meget ubekvem og anstrængende Stilling; han greb nemlig Brødene ved Enderne, og kunde kun ved en meget stærk Anspænd-

else af Haand- og Fingermusklerne holde dem fast paa denne Maade.

Han tog sig yderlig fortabt ud, som han stod der med Brødene, et i hver Haand, hængende ned i Armens Forlængelse.

„Jamen jeg skulde sige Dem fra min Kone, at vi vilde kjøbe Brød hos den anden Bager fra nu af.“ Han saa' maabende paa Peder Mortensen, der svøbte Dækkenet om sine Ben og begyndte at kjøre.

Degnen stod og trippede et Øjeblik og saa' efter ham, saa vendte han sig og begyndte at vanke op mod Huset med sine to Brød. Vel stod Skolelæreren i Ørring ingenlunde under Tøffelen, thi hans Kone anerkjendte i dybeste Ærbødighed hans store aandelige Overlegenhed over hende, men der var dog mange Omraader, hvor hun var afgjort den stærkeste, og det vidste hun ogsaa godt.

Hun havde saaledes ikke turdet lade sin Mand føre dette Slag mod Mølleren, uden at stille sig selv i Reserve, hvis det skulde mislykkes for ham.

Hun mødte ham nu midt under hans Tilbagetog med de to Brød. — Uden at sige noget tog hun dem hurtig fra ham og løb ud paa Vejen med dem efter Møllervognen. „Peder Mortensen!“ raabte hun et Par Gange; saa standsede han henne paa Vejen, og rakte Hovedet frem til den ene Side af Sejlet.

„Min Mand har jo sagt Dem, at vi ikke mere vilde handle med Dem; vi har begyndt at kjøbe hos den ny Bager.“

Hun var nu kommen hen til Vognen og saa'

forpustet op paa Peder Mortensen. Denne sagde ingen Ting, men sad og stirrede, som om han ventede paa, hvad hun yderligere havde at forebringe.

Skolelæreren var ogsaa gaaet ned paa Vejen og saa' hen efter dem. „Men vi kan jo gjærne beholde de to Brød“, raabte han hen til dem.

„Ja vi kan godt betale disse to“, sagde Konen og fik sin Portemonnaie op af Kjolelommen.

Men Peder Mortensen gav Hestene et Rap af Svøben, saa de to gamle Krikker ordentlig skrabede bagud derved — og dermed rumlede Vognen videre.

Skolelærerens var de første, der aabenlyst havde sagt Peder Mortensen af; nede i hans egen By var der vistnok adskillige, som ikke længer kom i hans Udsalg og handlede, men det behøvedes der jo ikke nogen ligefrem Opsigelse til, og Peder Mortensen havde, saa godt han kunde, skjult dette Faktum for sig selv. Han havde heller ikke villet tage sig det nær, at den Tone, som Kunderne i Ørring By brugte overfor ham, naar de kritiserede hans Produkter var bleven en ganske anden end den, de havde turdet anvende til ham, under hans forrige Enevældes Dage.

Degnekonens skarpe Stemme dirrede endnu i hans Øre næsten som et Trompetskrald.

Han kunde ikke faa denne sidste Begivenhed ud af Hovedet, og det varede ikke længe, inden de andre Tegn paa, at det begyndte at gaa tilbage for ham, ogsaa dukkede op for Erindringen, klyngede sig til denne sidste Tildragelse, og efter kort Tids

Forløb bragte hans Ulykke til at antage uformelig, ubegrænset Størrelse for hans Sind — saa hensank han naturligvis i det dybeste Mismod.

Peder Mortensen følte gjærne, naar saaledes et eller andet gik ham meget imod, en Slags Trang til at henvende sig til Gud med sin Sag; men han kom saa gjærne til at tænke paa sin Fader og paa Isak, og saa turde han igjen ikke; saa syntes han, at han var altfor uværdig. Ogsaa ved denne Lejlighed kom en saadan Trang over ham, men han indsaa hurtig, at det gik ikke an; det var kun hans Ulykke, der stod ham for Hovedet; naar *den* var ovre, saa vilde han vist ikke have med Gud at gjøre — paa *den* Maade kunde det jo da ikke gaa an at søge Gud.

Saa begyndte Planer til at afvende Faren at storme ind paa ham. Og efter nogen Tids Forløb blev han saa optaget af disse sine Spekulationer, saa Mismodet svandt, og en hæftig Iver efter at faa taget fat paa Planernes Udførelse greb ham. Han maatte have foretaget en Hovedreparation af Møllen; thi den var yderst forfalden; han maatte have en kyndig Bagersvend til at forestaa den anden Forretning; han maatte gjøre Laan og anvende alle de Penge, han kunde skrabe sammen, til at bringe Forretningen højt op over den *andens.* Han var jo dog gammel paa Stedet; han maatte jo dog sagtens kunne tage Luven fra sin Medbejler, tænkte han.

Han tænkte straks paa at skrive til Broderen,

at det var ham umuligt at undvære de seksten Hundrede Kroner; men *det* opgav han dog igjen: Broderen kunde jo endnu slet ikke have faaet noget udrettet med disse Penge; det var bedre at vente, til Roehøsten var endt, saa havde de gjort deres Gavn, og han kunde med god Samvittighed kræve dem tilbage. Nej, saa maatte han optage Laan; der lod sig ikke laane saa lidt paa Ejendommen.

Næste Dag sluttede Peder Mortensen Akkord med en Møllebygger om en meget omfattende Reparation af Møllen, der dog, saa vidt muligt, skulde foretages saaledes, at Møllen stadig kunde være i Gang alligevel.

Ogsaa i Bageriet maatte der foretages store Omvæltninger og anskaffes meget nyt. — Jo mere der blev gjort, des tydeligere blev det for Peder Mortensen, at der maatte gjøres endnu mere. Sommeren gik hen under den ivrigste Travlhed baade i Møllen og i Bageriet.

Der var kun én Ting, som Peder Mortensen ikke *kunde* faa forandret, i det mindste ikke paa en saadan Maade, at det kom til at ligne noget: det var hans egen Maade at træde op over for Kunderne paa. Det vilde ikke gaa. Han hørte stadig om den ny Bager, hvor *han* var en flink Mand, saa venlig i sin Snak; han skulde ligetrem være personlig afholdt, hvor han kom. Men *dér* kunde Peder Mortensen ikke vinde med. Han gjorde ganske vist nogle fortvivlede Anstrængelser, han snakkede løs, naar han var ude paa sine Vognfarter, til alle og

enhver; men Folk forundrede sig kun derover, de syntes, det var noget sært forbandet Tøj, kan sagde, — og det syntes han i Grunden ogsaa selv; men paa den anden Side kunde han dog heller ikke forstaa rettere, end at det lignede, hvad Folk saadan i Almindelighed sagde til hinanden. Han blev derfor utortrøden ved.

Det var atter en Dag i November. Den store Møllervogn kjørte ind i Præstegaarden i Ørring. Peder Mortensen sprang gesvindt ned fra Agefjælen og løb om til Bagenden af Vognen, hvor han trak en stor, blank Blikkasse frem, som han satte ned paa Jorden. Han var i Færd med at tage Laaget af, da Præsten, en noget ældre Mand, viste sig i Hoveddøren paa Stuehuset. Peder Mortensen havde ikke saa snart faaet Øje paa ham, før han skreg overlydt: „Goddag Hr. Pastor! Det er dejligt Vejr i Dag, Hr. Pastor!“ „Synes Peder Mortensen det“, sagde Præsten med temmelig Værdighed, „det forekommer mig dog at være et noget barskt Vejr, endog af denne Aarstid at være“.

„Ja, det er jo noget koldt“, sagde Peder Mortensen og illustrerede sit Udsagn ved at banke sine Arme. „Det er ikke behageligt at sidde paa en Møllervogn i saadan et Vejr“. Præsten svøbte sig i sin Slobrok og bevægede sig langsomt hen imod Vognen.

„Men hvorfor siger saa Peder Mortensen, at det er godt Vejr i Dag?“

„Nej, det er der heller ingen rigtig Mening i — nej, det er egentlig et daarligt Vejr i Dag; det har Pastoren ogsaa Ret i“.

Præsten var nu kommen hen til Peder Mortensen og havde taget sin Pengepung frem. „Jeg vilde betale, Peder Mortensen, hvad vi skylder Dem; kan De sige, hvor meget det er“.

„Nej, Hr. Pastor, det kan jeg ikke — eller det vil sige — det vil da tage mig nogen Tid at faa det regnet ud; jeg har det for Resten skrevet i min Tegnebog; — men det gjør jo slet ingen Ting, det kan jo godt vente“.

„Nej, Peder Mortensen; jeg vilde gjærne betale nu; for vi har tænkt at ville benytte den anden Bager for Fremtiden.“

„Det er da ikke Deres Mening, Hr. Pastor; det maa De endelig ikke gjøre; nu har jeg jo netop faaet mine Sager lavet saa udmærket i Stand, saa jeg gjør det meget bedre end Jens Iversen.“

„Jo, vi synes dog hellere, vi vilde . . . .“

„Jamen det er helt umuligt, Hr. Pastor; spørg Fruen, hun vil bestemt helst blive ved den gamle Bager.“

„Det er netop min Hustru, gode Peder Mortensen, som har ønsket denne Forandring; jeg maa bede Dem saa hurtigt De kan, sige mig, hvor meget Huset er Dem skyldigt.“

Peder Mortensen tog sin Tegnebog rent mekanisk

op af Lommen og gav sig til at blade i den. Men han kunde intet samle; det hele løb rundt for ham.

Præsten stod og frøs et Par Minutter; saa sagde han, da det slet ingen Ting blev til med Peder Mortensen: „Ja, saa kan De ogsaa sende mig Regning; De skal straks faa Beløbet tilsendt. — Far vel, Peder Mortensen, Lev vel!“

„Aa, Hr. Pastor, jeg kunde da ikke faa Fruen i Tale lidt“, bad Peder Mortensen.

„Min Hustru er ikke ganske vel; hun kan ikke taale at komme ud i dette Vejr“, sagde Præsten, vendte sig og gik hurtigt tilbage til Døren.

Saa lukkede Peder Mortensen langsomt Tegnebogen, stak den i Lommen og satte sig op paa sin Agefjæl. Og for sidste Gang rumlede den store Møllervogn ud af Præstegaarden. —

Peder Mortensen sad ligefrem og stønnede, da han igjennem Taagen, ad den opæltede, smadrede Vej kjørte ud af Ørring By. Han *tænkte* længe slet ikke, men han havde en Følelse af, at han blev slunken af Angst — han havde nu heller ikke spist, siden han fik sin Melmad ved Middagstid, saa han var virkelig sulten; men Angsten gjorde, at Sulten slet ikke mærkedes som saadan, men kun som en kold Slunkenhed i de Partier af Legemet, hvor Sulten ellers plejer at lade sig mærke. Han frøs, saa Tænderne klaprede i Munden paa ham.

Præstens var nemlig den ellevte af hans Kunder, der i den sidste Uge havde forladt ham — af de Kunder, som han *kjørte* til; og nede i hans egen

By saa det endnu ringere ud; der kom næsten ingen og handlede i hans Butik.

Han havde haft meget store Udgifter i det sidste Halvaarstid, Udgifter, som alene var beregnede paa, at han ene skulde have beholdt eller gjenerobret hele den gamle Kreds af Kunder. Som Sagerne nu gik, førte det mod den komplette Ruin. Han havde for et Par Uger siden tilskrevet sin Broder, at han maatte have de seksten Hundrede Kroner; men Broderen havde svaret, at han endnu daarligt kunde undvære dem.

Hans Angst havde endnu, lige siden han kjørte ud af Præstegaarden, kun ytret sig i et tanketomt Ildebefindende; men nu skød pludselig, næsten med en skærende Fornemmelse, den Tanke op i ham: at hans Broder kunde naturligvis slet ikke betale; det stod for ham lige med ét som et aldeles afgjort Faktum, at han fik aldrig de Penge igjen. Hans Tanker fór løs paa, rev og sled i dette Faktum, men det stod for ham som noget uafvendeligt sikkert — i det mindste *bevidst;* derimod er det nok muligt, at en ubevidst Tvivlen med Hensyn til Ulykken var Skyld i, at hans Sind ikke kunde komme til Ro i sin Lidelse, men blev ved at tumle med de samme Tanker i lang Tid. Først da han var kommen til den Erkjendelse, at der ufortøvet maatte skrives til Broderen og afkræves ham en endelig Erklæring, fik hans Tanker en mere praktisk og derfor mindre oprivende Beskjæftigelse. Flere Gange paa Hjemturen bølgede der en varm, smertefuld Trang op i

ham til at henvende sig til Gud med Sagen; og han havde en underlig Fornemmelse, som om det kun var en ganske tynd Skillevæg, der hindrede ham i at hengive sig i Ord til Gud. Men alligevel var det ham umuligt at komme over den, og det var vistnok nærmest en Frygt for, at han skulde tænke for meget paa den ydre Ulykke, der netop truede ham, og ikke paa Gud, — som gjorde, at han ikke kunde faa Mod til at vove Springet. Og saa havde han egentlig aldrig gjort det før heller; det var saa afskrækkende uvant for ham.

Da han kom hjem, fortalte han sin Kone, hvordan Sagerne stod; men det hjalp ikke; han var saa vant til at høre hende trøste, hvad enten hun kunde opdrive rimelige Trøstegrunde eller ej; saa det havde ingen Virkning paa ham. Samme Aften skrev han til Broderen. Han regnede ud, at han vilde kunne have Brev igjen om fire Dage.

Han kunde ikke foretage sig noget videre i denne Ventetid; han ønskede blot, at han skulde været ud at kjøre. Men der var hele to Dage til. Saa gik han derhjemme og syslede og smaadrev, og skjønt han paa en Maade slet ikke troede derpaa, blev det ham dog efterhaanden en sjælelig Umulighed ikke at fæste et Slags Haab til: at det *kunde* jo dog være, det *var* jo dog tænkeligt, at Broderen kunde betale; eller om ikke det hele, saa dog nogle af de seksten Hundrede Kroner — og saa begyndte han at spekulere paa, hvor mange: Tusende, seks Hundrede, tre Hundrede — —.

Tredje Dag skulde han ud at kjøre; det viste sig, at han, siden sidst han var ude, havde mistet hele tre Kunder; han kunde ikke forstaa, hvad det var, der havde stukket Folk, at de saaledes løb fra ham.

Den fjerde Dag — det var en Fredag — om Eftermiddagen begav han sig saa paa Vejen til Brevsamlingsstedet — hos Høkeren i Ørring; nu maatte Brevet være kommet.

Han var ikke vant til at *gaa* denne Vej; det var den Vej, han nu i saa mange Aar havde kjørt paa, naar han skulde til Ørring med Møllervognen. Men det passede godt med den nedtrykte Sindsstemning, han befandt sig i: gaa og alke sig frem i dette træls Ælte; han havde en lignende Fornemmelse ved at være kommen Jorden saa nær paa denne Vej, som nærsynede Folk, naar de faar Brillerne af: det er, som Fødderne stampede for tidlig mod Bunden; saadan havde han en ganske særlig Fornemmelse af at være kommen Ormenes Gang ubehagelig, nedtyngende nær.

Han havde en tre Fjerdingvej at gaa, og uden at han vidste af det selv, skød han stærkere og stærkere Fart, jo mere han nærmede sig Høkerens. Det kom ham næsten overraskende, da han stod inde i Butiken, og det skarpe Lys fra Lampen, der hang over Disken, faldt paa hans Ansigt.

Han spurgte straks, om der var Brev til ham. Jo. — Han fik det. — Det var det rette; Udskriften var god nok. Han skyndte sig ud af Døren med

det; men da han kom uden for, mærkede han, at det skumrede for stærkt, til at han kunde læse Skrift, og med det aabnede Brev i Haanden maatte han da ind i Butiken igjen. Saa skjult som muligt, naar han tillige skulde have Lys fra Lampen, stillede han sig op med sit Brev.

Han stavede sig igjennem Begyndelsen, der lød:

„Elskede Broder!

Jeg siger med Apostelen: Gud vil det! Gud vil det! — Som han sagde disse Ord i den bitreste Nød, saaledes udraaber jeg dem ogsaa i den dybeste Kummer. Ja, elskede Broder, hvo som bygger paa denne Verdens Gods, han bygger paa en skrøbelig Grund (Joh. 5. 8) — denne Verden omveksler og dens Ansigt sammenrulles som et Klædebon (Rom. 10). De Roer, som jeg dyrkede i Sommer, dem haver Ormen gnavet og Møl fortæret; jeg staar som en ødelagt Mand paa Undergangens Bredde.

Jeg spiller, hvad Verdens Børn kalder Fallit, om en saare kort Frist. Kun nogle Dage, og alt er tabt i denne Verden . . . . Men elskede Broder, du som ogsaa taber det Sølv, som du skjænkede til din Næste . . . .“

Peder Mortensen havde nok; han puttede Brevet i Lommen og gik ud.

Nu fik han at føle, at han alligevel ikke havde kunnet lade være at stramme sig selv op med tomt Haab i de sidste Par Dage; Ulykken ramte ham i det mindste nu med en overvældende Magt, som

han slet ikke før havde kjendt Mage til. Han mærkede, at det var nødvendigt foreløbig at rive sine Tanker saa godt som muligt, bort fra Brevet, for blot paa en skikkelig Maade at komme ud af Ørring By, ud paa den ensomme Del af Vejen hjem efter. Da han var naaet saa langt, traadte han ned i den lave Vejgrøft og kastede sig eller rettere sank ned mod Gærdet paa den anden Side Grøften.

Hans Tanker gyste ligesom ved at give sig i Kast med Ulykken igjen; han gav sig til nøje at betragte det visne, stive Græs, som beklædte Digets Sider, og Hasselpodningen, som stod oven paa det; — hver eneste af de nøgne Grene var fuld af Vanddraaber af den tunge Taage, der faldt ned paa ham, hver Gang et Vindpust bevægede Buskene. Han var begyndt at tænke paa, hvor tit han havde kjørt her forbi uden at ane, at han skulde komme til at ligge her paa den Maade. Da tog Sindet lige med ét for sig selv og styrtede sig ud i den vildeste Fortvivlelse over, hvad der nu var hændt ham. Saa var der ingen Pardon længer; det tog ganske Magten fra ham, og han følte sig rystet af den voldsomste Krampegraad.

En underlig Tomhed kom over ham, da den havde udraset; en besynderlig Følelse af helt at være en Undtagelse, af at svæve i det tomme mørke Øde. Hvilke Forhold han saa tænkte paa — han stod saa underlig i dem for egen Regning, slet ikke paa den sædvanlige Maade. Ogsaa i For-

hold til Gud — det var slet ikke længer hans Faders eller Broders — Gud. — — Maaske var der slet ingen Gud. — Han blev greben af en underlig hidsig, smertefuld-trodsig Følelse ved denne Tanke, men sagde i det samme: „I Jesu Navn“, og begyndte at bede „Fader vor“. Og først da han kom til de sidste Ord: „thi Riget er dit, Magten og Æren i Evighed. Amen“, mærkede han, at han havde bedt højt. — —

Der var foregaaet et besynderligt Omslag i hans Sind. Det var som al Livets bærende Kraft svulmede op i ham eller under ham, bar ham som paa en jævnt, roligt vuggende Strøm.

Han følte, at han havde talt til en Person, ikke ud i det tomme Rum, nej, til en Person, og det saa inderligt, som han aldrig havde talt med noget Menneske. Han sprang op og gik hjemad, fuld af denne Følelse.

Først da han havde kun et Par Minutters Gang tilbage, kom den Tanke pludselig op i ham: at nu vilde Gud sikkert ogsaa hjælpe ham i hans Nød, han skulde ikke gaa fra Hus og Hjem, det vilde blive godt altsammen paa en vidunderlig Maade.

Da han kom ind, mødte han straks sin Kone, der jo vidste, hvad han var gaaet til Høkerens efter. Han kunde ikke faa sig til saadan lige straks at omtale disse sidste Oplevelser, han havde haft; han kunde kun meddele, at Broderen var ved at spille Fallit, og at de ingen fik af Pengene.

Der var mørkt i Stuen, saa hans Kone kunde

ikke se hans Ansigt; hans Stemme lød rigtignok mærkværdig lidt bedrøvet, men hun troede, det var en tiltvungen Ro, han lod til Skue; — indvendig var han fortvivlet.

Hun gik ud for at hente Lys; Børnene var blevne uartige af at være saa længe i Mørke; de laa og myrdede hinanden paa Gulvet; — og derude i Køkkenet gav hun sine Taarer frit Løb en Stund, — men tørrede saa Øjnene og satte en munter Mine op, da hun skulde ind i Stuen igjen; hun vilde da ikke gjøre Elendigheden større ved ogsaa at klage. Da hun traadte ind, var Børnene bleven stille — Faderen havde faaet dem til at være skikkelige — og han sad selv med de to mindste paa Knæerne; han sad og legede rask væk med dem og lo over hele sit rødspættede Ansigt. Konen kunde slet ikke forstaa dette her; hun vidste jo, at det var ude med dem, naar de Penge var tabt; og hun vidste, at Peder Mortensen for langt mindre end det kunde komme i det sorteste Humør; hun var vant til at skulle være den, der holdt Modet oppe og trøstede paa den anden.

Hun blev helt forlegen ved det, og turde næsten ikke se til ham.

Det varede dog ikke ret længe, før deres Blikke kom til at mødes, og saa kunde de ikke lade være at græde begge to.

Og nu kom det jo, under megen Hulken og Afbrydelse, hvordan det var gaaet ham der paa Vejen hjem fra Høkerens.

Børnene stod og saa paa Forældrene og paa hinanden; de var helt underlige, men for Resten meget højtidelige, ved det; saadan havde de aldrig før set Fa'r og Mo'r.

Det var en sær Aften for den Møllerfamilie; det gik med Græden og Leen hele Tiden; men hvad enten det var Latter eller Graad — Glæde var Aarsagen til begge Dele. Og efter al menneskelig Sandsynlighed skulde de dog miste hver Trævl, de ejede, om et Par Dage.

Da Peder Mortensen vaagnede næste Morgen, stod det klart for ham — kun altfor klart — den Ulykke, som havde ramt ham, at han havde mistet de seksten Hundrede Kroner, og rimeligvis, naar der blev gjort Redelighed paa det, ikke ejede det mindste; og saa stod det ogsaa for ham, men langt mere dunkelt, at der var jo noget andet, noget, som gjorde, at dette med Pengene gjorde ingen Ting. Han huskede det nok, hvad der var hændt ham i Gaar, men huskede det saaledes, som man mindes enhver Sindsstemning, der er gaaet over. Men det var netop det: det var gaaet over, det var ikke længer levende i ham. Og saa var det straks for ham, som om der ingen Bund var i hans Sind; det var, ligesom han sank igjennem og skulde gribe for sig, men kunde ingen Steds faa Hold. Han laa og rystede i Sengen af Angst.

Op sprang han da, fik Klæderne paa i en Fart

og tumlede ud af Sovekamret. Men da han gik igjennem Dagligstuen, hvor Davren var sat paa Bordet, havde han nær faaet ondt ved at se Maden. Han gik uden for, for at trække frisk Luft. Og da han havde gaaet der nogen Tid og kæmpet med sig selv og sit Ildebefindende, stod det pludselig saa aldeles tydeligt for ham, hvor langt han var kommen bort fra det Forhold til Gud, som han havde følt sig i paa Hjemvejen fra Høkerens. Han havde, siden han kom hjem, tænkt altfor meget paa, at Gud vilde hjælpe ham ud af hans Pengenød; men med denne Trøst var han saa lige som løbet bort fra Gud, bort fra det talende Forhold til ham. Han følte sig næsten ligesom en Hund, der faar et Ben af sin Herre, og saa render hen i en Krog med det, og ligger og gnaver paa det og skeler hen efter ham, at han ikke skal komme og tage Benet fra den.

Saa gik han ind i Tørvehuset, hvor han vidste, han kunde være ene, og saa bad han til Gud, ikke om, at Gud vilde hjælpe ham, men blot for at tale med ham. Og straks vendte Ligevægten i hans Sind tilbage. Han sank ikke igjennem, men der var ligesom noget, der bar ham indvendig.

Da han kom ind igjen, kunde han spise sin Davre med god Appetit.

Henimod Terminstiden begyndte Folk, han skyldte Penge, at føle til ham, hvordan han havde det. Og han gjorde selv ingen Hemmelighed af, hvordan det stod sig med hans Pengesager.

Henimod Slutningen af Desember kom det saa til Avktion.

I Dagene forinden maatte han kæmpe mangen en Kamp med sit Sind for at holde Modet oppe; og han blev tilsidst helt arrig paa denne Lyst, han havde, til at faa et praktisk Resultat ud af sit Forhold til Gud; thi hver Gang dette Haab om, at Gud vilde afvende Ulykken, kom op i ham, begyndte straks Rivningerne i hans Sind imellem dette og saa Indtrykket af den trøstesløse Virkelighed, der saa ubønhørligt syntes at føre mod Undergangen. Imidlertid, som Dagene gik, blev han mere og mere øvet i at holde Positionen: Ansigt til Ansigt med Gud — og saa for øvrigt hverken lade sig berøre af Haab eller Frygt for, hvordan det skulde gaa med Pengene.

Paa selve Avktionsdagen var han kommen saa vidt, at han helt kunde holde Ørene stive; hans Sind led ikke noget Knæk ved, hvad der skete.

Hans Kone kunde næsten siges at være munter den Dag; men hun skulde nu ogsaa al Tid være nogle Grader over sin Mand.

For øvrigt gik det, som Gud han vilde, og som det maatte gaa. Da alt var solgt, og Kreditorerne havde faaet, hvad de skulde have, var der ikke

meget for Peder Mortensen og hans Familie at kigge efter.

Der var kun noget gammelt Skrammel af Bohave, som ingen brød sig om; det beholdt han; og saa havde han vel endnu et halvt Hundrede Kroner til overs.

Man havde nu alligevel ondt af det for ham, som det var gaaet; især da han jo havde klaret ærligt og redeligt for sig; det var derfor vistnok med almindelig Billigelse, at Sogneraadsformanden tilbød ham stadigt Arbejde som Stenhugger og Vejmand, hvis han vilde have det. Det tog han naturligvis imod med Kyshaand, thi der var ikke andet for ham at faa. Han lejede sig saa et Hus og kjøbte sig de faa Redskaber, der hørte til hans ny Haandtering. Peder Mortensen havde aldrig haft nogen egentlig stærk og ivrig Interesse for sit Arbejde; denne ny Bestilling kunde heller ikke egentlig begejstre ham. Men om end hans Arbejde ikke var det fornøjeligste — han blev dog aldrig mismodig derover, og det, som holdt ham oven Vande, det var afgjort hans Forhold til Gud; det holdt han ogsaa fast ved, saa længe han levede.

Saa færdedes han da rundt omkring paa Vejene i Sognet, lagde Sten og Grus paa, gravede Vejgrøfterne op o. s. v. Men sædvanlig sad han dog ved Stendyngerne, der laa langs Vejen til Ørring By. Det var Hovedvejen i Sognet, og efter som han blev ældre, var hans Arbejde mest det, at *hugge* Stenene, som saa andre kjørte ud.

Der, ved Vejen til Ørring By, ad hvilken han i tidligere Tid saa tit havde kjørt med Møllervognen, kunde han sidde ved Vintertid, naar Kragerne hoppede om i Hjulsporene paa den sneede, opkjørte Vej; der kunde han sidde, naar om Foraaret de blaa Klokker og den hvide Stenbræk stod og nikkede paa Grøftens Sider, neden for det høje, blanke Græs oppe paa Randen, som duvede for Foraarsvindenes lune Pres; der sad han, naar Husmanden Jens Nielsens Faar laa paa Bunden af Grøften, gispende i Sommerheden, trækkende Vejret saa kort og hurtigt, med Halsene strakte lige ud. Der sad han ogsaa tit om Efteraaret, naar Kreaturerne var slaaet løse; og en og anden næsvis Kvie kunde komme hen og strække sin Mule snøftende ud imod ham — for saa at dreje kort omkring og gjøre kluntede Gallop-Spring hen over Marken; eller Røgterdrengen kom til ham for at faa sin Pibe tændt i Ly af hans Skur.

Der sad han Dag efter Dag, Aar ud og Aar ind, til han blev en ældgammel Mand, og hans Børn blev unge, raske Folk. Disse Børn — tilligemed hans Kone — var egentlig det eneste, han i denne Verden havde haft og havde nogen ret Glæde af. Og - vi er jo alle Mennesker — han kunde ikke lade være at lægge Mærke til, at paa *det* Punkt havde han et afgjort Held frem for sin Broder. Isak var ellers efter sit sidste Nederlag kommen noget til Hægterne igjen; men hans Børn

kunde det ikke blive til noget rigtigt med. Han maatte al Tid have dem saa langt hen, for at faa Plads til dem hos Folk; og saa kom de meget hurtigt hjem til Forældrene igjen af deres Tjenester — uden at det netop havde sin Grund i det gode Forhold mellem Forældre og Børn. Han havde, siden Benjamin og Ruben kom, endnu faaet en Søn, der hed Levi — men nogle sære Labaner var de allesammen. Destoruden var der en Datter, som var kommen til at hedde Leda ved en Fejltagelse — hun skulde have heddet Lea —; hun var nu helt særdeles.

Peder Mortensens Børn var der ligefrem Rift om at faa som Tjenestetyende, og Forholdet mellem de Børn og deres Forældre var al Tid overordentlig smukt.

Hvad Jens Iversen angaar, da gik Møller- og Bagerforretningen udmærket for ham; han tjente svært og lagde mange Penge op.

Han kom næsten hver Uge, og sommetider flere Gange om Ugen, forbi det Sted paa Vejen til Ørring, hvor Peder Mortensen sad og huggede Sten. Og de kunde udmærket passiare sammen, de var for saa vidt meget gode Venner.

Men det var dog sært for Peder Mortensen, i hvor gammel han saa blev, at se den Møllervogn kjøre forbi; han blev gjærne ved at stirre efter den en lille Stund, indtil Hestenes brune, dampende Side helt trak sig om foran den store, høje Vogn.

Saa saa man kun den store Sejlrunding bag til, hvor det hvide Lærred hang og daskede ud og ind, efter som Vognen skumpede, og oven over det hele stak Pisken op, af og til i svingende Bevægelse.

Men det var dog saa sært at se en Møllervogn paa Vejen til Ørring By, og ikke selv være Kusken.